

Høringsinnspill – Fremtidens oppvekststruktur i Rana kommune

Jeg viser til høringsnotat «Fremtidens oppvekststruktur» (desember 2025, 2. utgave), og ønsker å gi følgende høringsinnspill knyttet til prosess, skolekretsgrenser, medvirkning og vurdering av barnets beste.

Fra: Reneé Hagen, privatperson

1. Skolekretsgrenser er reelt sett en del av høringen

I høringsnotatet (s.34) fremgår det at endringer i skolekretsgrenser skal behandles i egen sak og egen høring, da disse er fastsatt i forskrift. Samtidig er dokumentet «Skolekretsgrenser» lagt ved som del av høringsgrunnlaget.

Dette dokumentet inneholder ikke bare generell bakgrunnsinformasjon, men konkrete forslag til nye skolekretsgrenser, alternative kretsløsninger knyttet direkte til strukturalternativene, samt elevtalls- og kapasitetsberegninger basert på disse grensene. Forslagene brukes aktivt som premiss for vurdering av bærekraft, kapasitet og funksjonalitet i de ulike strukturalternativene.

Når skolekretsgrenser på denne måten inngår som en del av beslutningsgrunnlaget, må de også anses som en del av høringen. Det fremstår derfor som prosessuelt problematisk at disse samtidig omtales som noe som ikke er gjenstand for høring på nåværende tidspunkt.

Dette svekker etter mitt syn høringens reelle karakter.

1.1. Formell behandling av skolekretsgrenser fritar ikke kommunen fra utredningsplikt

Det er korrekt at skolekretsgrenser i Rana er fastsatt i forskrift og derfor må behandles i egen sak med egen høring. Dette fritar imidlertid ikke kommunen fra å utrede og synliggjøre konsekvensene av nødvendige kretsendringer som del av skolestruktursaken.

Etter Utdanningsdirektoratets rundskriv Udir-2-2012 forutsetter vedtak om skolestruktur at elevenes rett til nærscole og konsekvensene for skolekretsgrenser er vurdert før vedtak fattes. Det avgjørende er ikke at skolekretsgrenser behandles i egen sak, men at kommunestyret har et tilstrekkelig opplyst grunnlag for å vurdere konsekvensene for barn før strukturelle beslutninger treffes.

Når disse konsekvensene skyves til en senere forskriftssak, uten å være konkret belyst i struktursaken, er ikke saken tilstrekkelig utredet før vedtak, jf. forvaltningsloven § 17.

2. Bruk av skolekretsgrenser som aktivt styringsverktøy i pågående høringsprosess

I den pågående strukturprosessen er det i politiske møter blitt uttalt at skolekretsgrenser brukes aktivt som et virkemiddel for å samle elever og fylle opp skoler og klasser, blant annet for å tilpasse ressursbruk. Når slike styringsgrep omtales som en «driver» i omstillingen mens saken er på høring, reiser dette spørsmål om rekkefølgen i beslutningene og om høringsprosessen er reell.

Skolekretsgrenser er et lovlig virkemiddel i organiseringen av grunnskoletilbudet, men bruken av dem må være forankret i barnets beste som grunnleggende hensyn. Dersom strukturelle eller økonomiske mål fremstår som førende, og virkemidler tas i bruk før politisk vedtak er fattet, utfordrer dette både hensynet til barnets beste og tilliten til den pågående høringsprosessen.

Selv om endringer i skolekretsgrenser formelt skal behandles i egen sak med egen høring, fremgår det av høringsmaterialet at skolekretsgrenser allerede inngår som et styrende premiss i skolestruktursaken. De brukes i vurderinger av elevtall, kapasitet og ressursbruk, og legger dermed føringer for hvilke løsninger som anses mulige.

Når skolestruktur vedtas før skolekretsgrenser er gjenstand for egen høring, vil den senere forskriftssaken i praksis være bundet av det allerede fattede strukturvedtaket. Dette innebærer en reell risiko for at høringen om skolekretsgrenser ikke blir reelt åpen, men i hovedsak en gjennomføring av beslutninger som allerede er tatt.

3. Skolestruktur og skolekretsgrenser kan ikke vurderes isolert

Skolestruktur og skolekretsgrenser er i praksis uløselig knyttet sammen. Uten avklarte eller tilstrekkelig utredede skolekretsgrenser er det ikke mulig å:

- vite hvilke barn som faktisk berøres av foreslåtte endringer
- vurdere konsekvenser for skolevei, trafiksikkerhet og skoleskyss
- vurdere nærscoleprinsippet i praksis
- gjøre en konkret vurdering av barnets beste

Å behandle skolestruktur som en «overordnet beslutning» løsrevet fra skolekretsgrenser innebærer at kommunestyret bes ta stilling til hovedretningen uten å ha oversikt over de faktiske konsekvensene for barn og familier.

Dette er etter mitt syn ikke forenlig med kravet om at saken skal være tilstrekkelig opplyst før vedtak.

4. Medvirkning fra barn og unge er ikke gjennomført på det som nå er på høring

Det vises i høringsmaterialet til gjennomført medvirkning fra barn og unge gjennom delprosess 1 og 2. Disse prosessene ble imidlertid gjennomført tidlig i arbeidet og tok utgangspunkt i overordnede alternativer og prinsipielle skisser.

Siden den tid er det kommet nye og mer konkrete strukturalternativ, og det er lagt frem vedlegg som beskriver faktiske forslag til endrede skolekretsgrenser og elevflyttinger. Barn og unge er ikke hørt på disse konkrete forslagene som nå er sendt på høring.

Etter mitt syn innebærer dette at barn ikke har fått uttale seg om de løsningene de faktisk vil bli berørt av.

5. Barnerettighetsvurderingen er ikke tilstrekkelig konkret og oppdatert

Det er også lagt ved en barnerettighetsvurdering. Denne fremstår i hovedsak som en overordnet og generell vurdering av barns interesser ved strukturendringer, men den er ikke konkretisert i tråd med det høringsnotatet som nå foreligger.

Vurderingen:

- tar ikke utgangspunkt i hvilke barn som faktisk berøres av de ulike strukturalternativene
- vurderer ikke konsekvenser per alternativ
- belyser i liten grad konsekvenser for skolestartere og yngre barn
- vurderer ikke konkret skolevei, skoleskyss, overgangsbetlastning og tap av nærscole

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle beslutninger som berører barn. Etter mitt syn er dette vanskelig å ivareta når barnerettighetsvurderingen ikke er oppdatert og konkretisert i samsvar med det faktiske beslutningsgrunnlaget som nå ligger til politisk behandling.

6. Risiko for at senere høring blir reell kun på papiret

Når skolestruktur vedtas før skolekretsgrenser, vil en senere forskriftssak om kretsgrenser i praksis være sterkt bundet av det allerede fattede strukturvedtaket. Handlingsrommet for reelle endringer vil da være begrenset.

Dette reiser spørsmål om hvorvidt en senere høring om skolekretsgrenser faktisk vil være reell, eller om den i hovedsak vil fungere som gjennomføring av et allerede besluttet hovedgrep.

7. Oppsummerende vurdering

Etter mitt syn har prosessen følgende vesentlige svakheter:

- Skolekretsgrenser inngår reelt sett i høringsgrunnlaget, uten å være gjenstand for reell høring
- Skolestruktur og skolekretsgrenser vurderes ikke samlet, til tross for at de er gjensidig avhengige
- Medvirkning fra barn og unge er ikke gjennomført på de konkrete forslagene som nå er på høring
- Barnerettighetsvurderingen er overordnet og ikke tilpasset det faktiske beslutningsgrunnlaget
- Beslutningsgrunnlaget fremstår derfor som ufullstendig

På denne bakgrunn mener jeg det er høyst problematisk å fatte vedtak om skolestruktur før skolekretsgrenser, medvirkning og vurdering av barnets beste er fullt utredet og reelt hørt.

Jeg ber kommunen ta dette med i den videre behandlingen av saken.